

«Το ημερολόγιο ενός τρελού»

> Το έργο του Νικολάι Γκόγκολ από το ΘΟΚ

ΕΙΝΑΙ παράσταση στην οποία οι συντελεστές της έχουν επενδύσει πολλά. Όχι μόνο επειδή πρόκειται για κείμενο-πρόκληση, κείμενο υψηλού κινδύνου, κείμενο στο οποίο η ένταση τόσο εύκολα μετατρέπεται σε υστερία, στο οποίο η αναπαράσταση της τρέλας μπορεί να αντικατασταθεί με ασυναρτησία. Για τον καθένα από τους δημιουργούς της παράστασης υπάρχουν και άλλοι λόγοι που έκαναν αυτή τη δουλειά ιδιαίτερα σημαντική. Στη σταδιοδρομία της Μαρίας Καρσερά το έργο του Γκόγκολ σημαδεύει την αρχή του «δεύτερου μικρόνου», την εκτός του Θεάτρου Ένα σκηνοθετική δραστηριότητα. Για τον πολυπράγμονα Σάββα Σάββα είναι αφορμή να επικοινωνήσει με τα βαθιά ενσωματωμένα μέσα του ρωσικά πολιτιστικά στοιχεία, ευκαιρία να μην παίξει (πάντα με επιτυχία, αλλά συχνά επιφανειακά) με έτοιμα μουσικά μοτίβα όπως, π.χ., στο «Καλοκαίρι και καταχνιά», αλλά να δημιουργήσει πρωτότυπη εμπνευσμένη μουσική που να πρωταγωνιστεί στην παράσταση. Για το σχεδιαστή φωτισμού Γιώργο Κουκουμά, είναι σπάνια ευκαιρία να γίνει συνδημιουργός με τους άλλους συντελεστές, να δώσει ψυχολογική διάσταση στη δουλειά του. Για τη Μαρίνα Νικολαΐδου είναι πρόκληση να μετατρέψει το ρεαλιστικό περιβάλλον στο εσωτερικό ενός ταραγμένου μυαλού, να εξερευνήσει το λευκό χρώμα της τρέλας. Για την Έλενα Αντωνίου είναι ντεμπούτο στη δραματική σκηνή, στο οποίο η κίνηση έπρεπε να δραματοποιηθεί και η ψυχολογική κατάσταση... να χορευτεί.

Τη μεγαλύτερη όμως πρόκληση την αντιμετωπίζει ο Βαρνάβας Κυριαζής. Σ' ένα κομβικό σημείο της διαδρομής του, πριν από μια προσωρινή διακοπή υποκριτικής δραστηριότητας (αλήθεια, έτσι πρέπει;) και μετά από αρκετά μεγάλο διάστημα ουσιαστικής απραξίας, εν απουσία δύσκολων ρόλων, έρχεται ο Τρελός του Γκόγκολ.

Το κείμενο, γραμμένο σε μορφή ημερολογίου, το μέγεθος του οποίου κυμαίνεται μεταξύ μεγάλου διηγήματος και μικρής νουβέλας, διασκευάζεται για το θέατρο. Ο Γκόγκολ έγραψε αυτή την ανταπόκριση από το εσωτερικό ενός άρρωστου μυαλού με τρομακτική ακρίβεια και με σχεδόν ιδία γνώση. Ο έξω κόσμος είναι ιδωμένος «από μέσα», με τη ματιά του δύστυχου Ποπρίστσιν. Είναι ελλιπής από την αρχή, επειδή η ματιά έρχεται από το υπόγειο της ζωής, από το πλήρες αδιέξοδο ενός κοινωνικά άσημου και ψυχολογικά καταρρακωμένου υποκείμενου. Σταδιακά οι ελλείψεις πληθαίνουν και μετατρέπονται σε χάσματα, ο πραγματικός κόσμος αντικαθίσταται από το λευκό κενό, στο οποίο ο Ποπρίστσιν μένει να βασιλεύει. Όλα αυτά πρέπει να παιχτούν στη σκηνή, όλη αυτή η σταδιακή μετάβαση, βήμα-βήμα, από τον κοινωνικό αποκλεισμό στον απόλυτο εγκλεισμό στην τρέλα

πρέπει να γίνει αισθητή για το θεατή. Ο Βαρνάβας Κυριαζής στίνει στη σκηνή ένα εργαστήρι υποκριτικής, εργάζεται μπροστά στα μάτια μας, δείχνει πώς ανεβαίνει σκαλί σκαλί στην κορυφή του ρόλου και φτάνει πραγματικά ψηλά. Κάνει το κοινό συμμετόχο της δουλειάς το. Αλλιώς δεν γίνεται, αλλιώς δεν θα πιστεύαμε στο αποτέλεσμα αν δεν παρακολουθούσαμε τη διαδικασία της μετάβασης με κάθε λεπτομέρεια. Έτσι το εννοούσε και ο Γκόγκολ δημιουργώντας όχι το πάγιο πορτρέτο ενός τρελού, αλλά τη ρευστή, κινούμενη εικόνα της ψυχικής παραμόρφωσης, εξ ου και η μορφή του ημερολογίου.

Ίσως το μόνο που μπορεί κανείς να προσάψει στους δημιουργούς αυτής της παράστασης είναι η πτώση του ρυθμού στο τέλος του πρώτου μέρους, κάποια προσωρινή οριζοντιοποίηση της ανοδικής πορείας. Η παρουσία της λευκής μορφής (Έλενα Αντωνίου, με το λευκό φόρεμα της Μαρίας Νικολαΐδου) είναι ευφυές εύρημα της Μαρίας Καρσερά. Η προσωποποίηση της τρέλας, η μοίρα που караδοκεί δίπλα στο θύμα, το όραμα της άπιαστης αγαπημένης- αυτές είναι οι λειτουργίες της. Σχεδόν στατική εξωτερικά, με έντονη όμως αυτοσυγκέντρωση, στο πρώτο μέρος η Έλενα Αντωνίου απελευθερώνει τη συσσωρευμένη ενέργεια στο δεύτερο, στο χορό της απόλυτης, άγριας τρέλας. Είναι το λμνρό εγχείρημα εκ μέρους της Μαρίας Καρσερά, επειδή υπάρχει κίνδυνος να αναχαιτιστεί ο Κυ-

ριαζής στο δικό του δρόμο προς την κορύφωση. Αυτός όμως βρίσκει δεύτερη πνοή στο τελευταίο κομμάτι του έργου. Η ομορφιά της παράστασης κρύβεται στην ισότιμη δημιουργικότητα των συντελεστών της, στην φιλόδοξη επένδυσή τους στο συνολικό τους έργο, στη σοβαρότητα και αλληλοσεβασμό στη συνεργασία τους.

NONA ΜΟΛΕΣΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ - ΚΡΙΤΙΚΗ

Διασκευή: Roger Coggio, Sylvie Luneau. Μετάφραση: Κώστας Σταματίου. Προσαρμογή κειμένου/ σκηνοθεσία: Μαρία Μανναρίδου. Καρσερά. Μουσική: Σάββας Σάββα. Κίνηση: Έλενα Αντωνίου. Φωτισμός: Γιώργος Κουκουμάς. Παίζει: Βαρνάβας Κυριαζής.